

Xusanov Anvar Djumabaevich

*O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi
Kriminalistik ekspertizalar kafedrası boshlig'i (PhD),
E-mail: anvar.xusanov1983g@gmail.com*

Xaydarov Ilxom Yusupovich

*O'zbekiston Respublikasi IIV Akademiyasi
Kriminalistik ekspertizalar kafedrası katta o'qituvchisi*

Annotatsiya: *Maqolada o'qitishning klassik modeli fonida interfaol ta'limning ijobiy tomonlari ko'rib chiqiladi, interfaol o'qitish usullari o'z oldiga qo'yadigan vazifalar va o'qituvchilarning ishlash tamoyillari keltirilgan.*

Kalit so'zlar: *o'qitish usullari, innovatsiyalar, ta'lim texnologiyalari, interfaol ta'lim, talaba.*

Hozirgi zamonda ta'lim tizimining yuqori sur'atlarda rivojlanishi munosabati bilan ta'lim mazmuniga, kasbiy pedagogik tayyorgarlikka amaliy va nazariy yondashuvlarni qayta ko'rib chiqish zarurati tug'iladi. Bo'lajak mutaxassislarni tayyorlashga innovatsion yondashuv tizimli va keng qamrovli bo'lishi alohida e'tiborga loyiqdir.

"Innovatsiya" atamasining o'zi qandaydir yangilik yoki o'zgarishlarni kiritishni anglatadi. Bu turli sohalarda har qanday yangi tendentsiyalarni joriy etishni o'z ichiga oladi, hodisa sifatida u ma'lum xususiyatlarga ega:

- innovatsiyalar dolzarb masala va muammolarni hal qilishga qodir;
- innovatsion texnologiyalarni tarqatish va joriy etish rivojlanishning yangi darajasiga ko'tarilishiga yordam beradi;
- innovatsion yondashuv tufayli maktab, kollej va oliy o'quv yurtlarida ta'limning butun tizimi takomillashtirilmoqda.

Ta'lim texnologiyalarida innovatsiyalar uchun asos ijtimoiy tartib, bo'lajak mutaxassislarning kasbiy qiziqishlari va talabalarning individual va shaxsiy xususiyatlarini hisobga olish kabi jihatlar bo'lishi kerak [2], buning uchun innovatsion shakl va usullardan foydalanishni uyg'unlashtirish kerak. Kadrlar tayyorlashning maqsad va vazifalarini tushunish bilan, pedagogik adabiyotlarda ta'kidlanganidek, innovatsion usullar o'quv jarayonini rivojlantirish va jamiyat hayotining turli sohalari uchun yuqori saviyali mutaxassislarni tayyorlashga qaratilgan ko'plab o'qitish texnologiyalarida o'z aksini topgan [3].

Ularning yordami bilan kelajak kasbi bo'yicha bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantirish va mustahkamlash uchun shart-sharoitlar yaratiladi. O'qituvchilar tomonidan innovatsion o'qitish usullaridan foydalanish turli fanlarni o'rganishda

qoliplarni yo'q qilishga va o'quvchilarning ijodiy fazilatlarini rivojlantirishga yordam beradi. [4].

O'qitishning yangi shakl va usullarini joriy etishning yuqori sur'atlari tufayli o'qituvchi o'z oldiga quyidagi vazifalarni qo'yishi kerak:

- trening interaktiv bo'lishi kerak;
- talabalarda o'rganilayotgan fanga qiziqish uyg'otishi;
- o'quv jarayoni muloqot ko'nikmalarini shakllantirishga, dinamik va tez o'zgaruvchan turmush sharoitlariga moslashishga, ijtimoiylashuvga va stressga chidamlilikning o'sishiga va zamonaviy inson uchun zarur bo'lgan boshqa ko'nikmalarga yordam berishi kerak.

Demak, o'quvchilarning fanga bo'lgan qiziqishini barqarorligini ta'minlash va ta'limning dastlabki kunlaridanoq o'z-o'zini tarbiyalash qobiliyatini rivojlantirish va ilmiy izlanishlarga qiziqish yangi ta'lim tizimining asosiy vazifalari hisoblanadi. Talabani o'qishga bunday munosabatini dastlabki psixologik "sozlash" uchun nima zarur. Unga olingan kasbiy ko'nikmalarni amalda qanday qo'llash kerakligini tushunish kerak, shuning uchun innovatsion texnologiyalar va o'qitish usullari zarur [5].

Muayyan o'qituvchining o'qitish texnikasida inson omili juda muhim rol o'ynaydi. Qanday bo'lmasin, mutaxassis o'z tajribasi va mavzuni sub'ektiv tushunish prizmasi orqali bilimlarni tarqatadi. Shuningdek, o'quvchilarning javoblari ham o'z tushunchalari nuqtai nazaridan baholanadi. Innovatsion yondashuvlar mavzuni tushunishning ijodiy jihatini va qo'yilgan vazifalarning nostandart echimlarini, o'qitish usullarini, birinchi navbatda, nafaqat kasbiy, balki shaxsiy o'sishni rag'batlantirish uchun jarayonga ishtiyoq va qiziqishni oshirishga asoslanganligini ta'kidlaydi. bir kishi.

Ta'limning klassik modelida o'qituvchi ma'lumot manbai bo'lib, o'quvchi esa uni oluvchi hisoblanadi. Ushbu yondashuv bilan o'rganish passiv davom etadi va jarayonning o'zida talabani roli ahamiyatsiz [1].

An'anaviy ta'lim talabani universitetni tamomlagan paytdagi ko'nikma va bilimlari bilan potentsial ish beruvchiga nima kerakligi o'rtasida to'siq yaratadi. Bu ta'lim muassasalarini muammoli ta'limga o'tishga undadi, bunda muammolar real muammolarni o'rganish orqali hal qilinadi.

Asosiy uslubiy yangiliklar ham interfaol shakllar va o'qitish usullaridan foydalanish bilan bog'liq. Ta'limning bunday shakllarini joriy etish zamonaviy universitetda talabalarni tayyorlashni takomillashtirishning eng muhim yo'nalishlaridan biridir. O'quvchilar o'quv jarayonidagi faol ishtiroki orqali o'rganilgan materialni osonroq tushunadilar, tushunadilar va eslab qoladilar.

Umuman olganda, o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning uchta shakli mavjud:

passiv - asosiy harakatlar va tashabbuslar o'qituvchidan keladi va talabalar faqat tinglaydilar;

faol - talabalar va o'qituvchi pedagogik jarayonning teng huquqli ishtirokchilaridir;

interaktiv - nafaqat o'qituvchi bilan, balki o'z navbatida o'quv jarayonida faollikda ustunlik qiladigan talabalar o'rtasidagi o'zaro ta'sir.

O'quvchi uchun qulay, o'zini o'qitish jarayonida muvaffaqiyatga erishganini his qiladigan sharoitlarni yaratish interfaol o'qitish usullarining maqsadi hisoblanadi. Yuqorida aytib o'tilganidek, interfaol ta'lim, birinchi navbatda, suhbatni o'z ichiga oladi, lekin faqat talaba va o'qituvchi o'rtasida emas, balki talaba-talaba formatida ham.

Interfaol o'qitish usullari qo'yilgan vazifalar:

- o'quvchilarning intizomga, o'z-o'zini tarbiyalashga qiziqishini uyg'otish;
- talabalarning o'z fikrlarini shakllantirish va o'z pozitsiyalarini himoya qilish qobiliyati;

- ijtimoiy va kasbiy ko'nikmalarni shakllantirish; - o'qitiladigan materialni samarali o'zlashtirish;

- talabalar tomonidan muammoni hal qilish yo'llari va variantlarini, shuningdek qarorning mantiqiy asoslarini mustaqil izlash;

- talabalar o'rtasida faol hamkorlikni o'rnatish, jamoaviy ishlashga o'rgatish;

- talabaning ongli kompetentsiya darajasini shakllantirish.

Ta'limning turli xil interaktiv shakllari mavjud:

- "davra suhbat" usuli;

- nizolar; - aqliy hujum;

- biznes va rolli o'yinlar;

- keys-stadi (aniq vaziyatlarni tahlil qilish, vaziyatni tahlil qilish);

- treninglar, mahorat darslari.

Muayyan vaziyatga qarab, o'qituvchining o'zi o'qitishning eng qulay shakllarini tanlaydi.

Interfaol darsda o'quv materialini taqdim etishda siz ishning muayyan tamoyillariga amal qilishingiz kerak:

Birinchi tamoyil: dars zerikarli ma'ruza bo'lmasligi kerak va jarayonning barcha ishtirokchilarining o'zaro ta'sirini o'z ichiga oladi.

Ikkinchi tamoyil - jarayonning barcha ishtirokchilarining so'zsiz to'liq tengligi va har qanday ta'qibning yo'qligi.

Uchinchi tamoyil - har bir talabaning o'z fikriga ega bo'lish huquqi.

To'rtinchi tamoyil: taklif qilingan g'oyani tanqid qilish qobiliyati, lekin kimningdir shaxsiyatini emas.

Beshinchi tamoyil: dars material "harakat uchun qo'llanma" emas, balki faqat o'z fikrlashlari uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Agar biz ushbu tamoyillardan kelib chiqsak, interfaol darslarning maksimal samarasiga erishiladi.

Natijada, interfaol ta'limning foydasi muloqot ko'nikmalari va qobiliyatlarini rivojlantirish uchun bir vaqtning o'zida bir nechta vazifalarni hal qilish qobiliyati ekanligini ta'kidlaymiz.

Shuningdek, interfaol usullar talabalar o'rtasidagi hissiy aloqani yaxshiroq rivojlantirishga va ijodkorlik darajasini oshirishga, o'rganish masalasiga nostandart tarzda yondashishga va individual va jamoaviy ishda o'z pozitsiyasini himoya qilishga yordam beradi.

Interfaol o'qitish usullari va an'anaviy usullar o'rtasidagi yana bir afzallik - bu o'quv jarayonida talabalarning asabiy stressini kamaytirishdir, chunki darslarni shu tarzda o'tkazish ta'lim masalalari o'rtasida almashish imkonini beradi.

ADABIYOT:

1. Глоссарий современного образования (терминологический словарь) // Народное образование, 1997, № 3.
2. Осмоловская И. М. Инновации и педагогическая практика// Народное образование. — 2010. — № 6. — С. 182–188.
3. Симоненко Н. Н. Управление образовательными услугами с применением инновационных методов обучения // Вестник Тихоокеанского государственного университета. — 2012. — № 2. — С. 201–206.
4. Черкасов М. Н. Инновационные методы обучения студентов // XIV Международная заочная научно-практическая конференция «Инновации в науке». — Новосибирск, 2012.
5. Виндилович, А. В. Инновационные методы обучения в высшем образовании / А. В. Виндилович. — Текст: непосредственный // Молодой ученый. — 2022. — № 1 (396). — С. 235-237.